

Szwarc, Andrzej

"Droga do sławy. Ignacy Paderewski w latach 1860-1902", Andrzej Piber, Warszawa 1982 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/2, 417-418

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

sowych i tyleż mniej więcej wydawnictw materiałowych oraz parę zespołów archiwalnych, które stanowiły bazę źródłową. Wykaz cytowanych opracowań liczy kilkadziesiąt pozycji w kilkunastu językach.

A. S.

Nationbuilding and the Politics of Nationalism. Essays on Austrian Galicia, red. Andrei S. Markovits i Frank E. Sysyn, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 1982, s. 345.

Zbiór studiów i szkiców, oparty na materiałach konferencji z 1977 r. dotyczącej dziejów Austro-Węgier, do których dołączono kilka tekstów zamówionych specjalnie dla niniejszego wydawnictwa. Przeważają artykuły dotyczące kształtowania się świadomości narodowej galicyjskich Ukraińców oraz prowadzonej przez nich działalności politycznej. Poświęcono, im aż siedem z 11 tekstów; niektóre z nich mają charakter przyczynków (np. J. P. Himka, „Voluntary Artisan Associations and the Ukrainian National Movement in Galicia (the 1870s)”; L. Rudnytzky, „The Image of Austria in the Works of Ivan Franko”). Pozostałe dotyczą Polaków (P. Wandycz, „The Poles in the Habsburg Monarchy”) i Żydów (E. Mendelsohn, „Jewish Assimilation in Lviv: The Case of Wilhelm Feldman”; L. P. Everett, „The Rise of Jewish National Politics in Galicia, 1905—1907”). Tom otwiera szkic A. S. Markovitsa o stosunku Wiednia do prowincji, który ma charakter naukowego eseju; zamyka go obszerny (s. 255—310) przegląd literatury i źródeł dotyczących się historii Ukraińców galicyjskich w okresie 1848—1918, pióra P. R. Magocsi'ego. Książkę opatrzone indeksem geograficznym, osobowym i rzeczowym.

Do tekstów najbardziej interesujących z punktu widzenia polskiego czytelnika należy artykuł o procesach asymilacyjnych wśród Żydów lwowskich. Autor ukazuje na dosyć szerokim tle, posługując się przykładami z biografii Wilhelma Feldmana, jak kierunek liberalno-asymilacyjny, atakowany przez nacjonalistów obydwu stron, stopniowo zamierał, by ostatecznie zaniknąć po I wojnie światowej. Oznaczało to, zdaniem E. Mendelsohna, znaczne zahamowanie polonizacji Żydów; proces ten obejmował odtąd poszczególne jednostki, nie zaś całe grupy inteligencji żydowskiej.

A. S.

Andrzej Piber, *Droga do stawy. Ignacy Paderewski w latach 1860—1902*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1982, s. 678, ilustr.

W szczegółowej, ujętej po kronikarsku biografii autor przedstawia losy wirtuoza, kompozytora i człowieka zabierającego głos w sprawach publicznych choć nie parającego się jeszcze działalnością polityczną *sensu stricto*. Podstawę źródłową stanowi obszerny, liczący prawie 4500 jednostek archiwalnych zespół Archiwum Ignacego Paderewskiego, przechowywany w AAN. A. Piber cytuje ogromną liczbę urywków z listów, recenzji występów artystycznych i innych tekstów, napisanych bądź przez samego Paderewskiego bądź przez osoby interesujące się tą postacią; cytaty stanowią około 1/3 objętości pracy. Ma ona zatem wartość głównie dokumentacyjną, co podkreśla jeszcze 2330 przypisów, którymi jest opatrzone. Pomimo to autor starał się nadać narracji swobodny charakter, wyraźnie orientując się także na masowego czytelnika.

Wrażenie to wzmagają jeszcze efektowne, publicystyczne tytuły rozdziałów. Przyczynia się do niego również fakt, że A. Piber obszernie informuje o realiach politycznych, społecznych i gospodarczych, w których przyszło obracać się Paderewskiemu, poświęcając im czasami nazbyt wiele miejsca (np. fragment opisyjący koncerty mistrza w Meksyku Porfirio Diaza w 1900 roku).

Książkę uzupełnia indeks nazwisk, nazw geograficznych oraz tytułów czasopism i utworów muzycznych.

A. S.

Z dějin textilní. Studie a materiály, „Sborník příspěvků k dějinám textilní a oděvní výroby v ČSSR”, svazek 3, Výzkumný ústav bavlnářský, Ústí nad Orlicí 1982, s. 206.

Rozwój tzw. małej poligrafii spowodował nie tylko u nas pojawienie się licznych wydawnictw specjalistycznych oraz regionalnych, trudno lub całkowicie niedostępnych w obrocie księgarskim, nieraz godnych uwagi badaczy interesujących się rozmaitymi sferami nauki. Dzięki uprzejmości przyjaciół dotarł do mniej trzeci tom nieperiodycznego wydawnictwa Instytutu Badawczego Przemysłu Bawełniarskiego w Czechosłowacji, poświęconego przeszłości przemysłu włókienniczego i odzieżowego. Zawartość jego zasługuje na uwagę również polskich historyków.

Tom dzieli się na cztery działy: „Studia, artykuły i wspomnienia”, „Materiały”, „Informacje”, „Literatura”. Dział pierwszy otwiera artykuł: Erik Bouza, „Fryderyk Engels wobec czeskich robotników”. Jest to przyczynek do poznania niektórych opinii Engelsa, a także do jego biografii. Następny artykuł jest przyczynkiem do dziejów regionalnych: Miroslav Chauer, „Produkcja włókiennicza i ruch robotniczy w regionach Králic i Rokytницы przed pierwszą wojną światową”. Trzeci artykuł wywoła zainteresowanie historyków zajmujących się przenikaniem kapitałów obcych do Europy: Jiří Novotný, „Bawełniarskie pożyczki amerykańskie z 1919 r. a czechosłowacki przemysł bawełniarski”. Autor wykorzystał m.in. mało znane dotąd czechosłowackie archiwa bankowe. Te same archiwa, a także szereg innych (oprócz czechosłowackich także radzieckie i RFN) wykorzystał Zdeněk Sládek, „Kontakty czechosłowackiego przemysłu włókienniczego z ZSRR w okresie międzywojennym (1919—1938)”. W jego świetle na ponowne rozpatrzenie zasługiwałoby m.in. pytanie o szanse rozwoju stosunków handlowych polsko-radzieckich w latach międzywojennych. Kolejny artykuł jest w pewnej mierze uzupełnieniem poprzedniego. Ladislav Hladký, „Wywóz wyrobów Zakładów Włókienniczych Mautnera S. A., Praga, do Związku Radzieckiego w latach 1925—1926”. Jest on oparty przede wszystkim na archiwach tej firmy. Pozostałe artykuły tego działu, to: Jiří Procházká, „Przemysł włókienniczy północnych Czech w okresie dyktatu monachijskiego”; Jan Danielis, „Czechosłowacki przemysł włókienniczy i odzieżowy w latach 1938—1949”; Vratislav Kejdána, „Udział włóknarzy okręgu Náchod w kolektywizacji rolnictwa”. W dziale drugim znalazły się przeglądy na temat zmian organizacyjnych przemysłu bawełniarskiego w Czechosłowacji oraz stanu badań nad historią przemysłu włókienniczego w Czechosłowacji. Dział trzeci zawiera m.in. informacje związane z tradycjami przemysłu włókienniczego, a dział czwarty obejmuje recenzje literatury dotyczącej zagadnień interesujących wydawców tej publikacji. Na uwagę zasługują zwłaszcza te z nich, które są poświęcone publikacjom regionalnym.